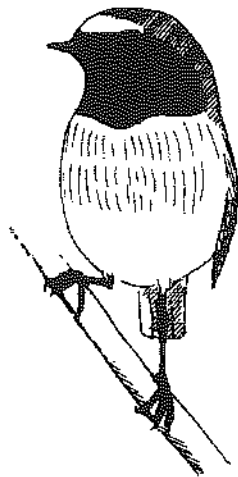
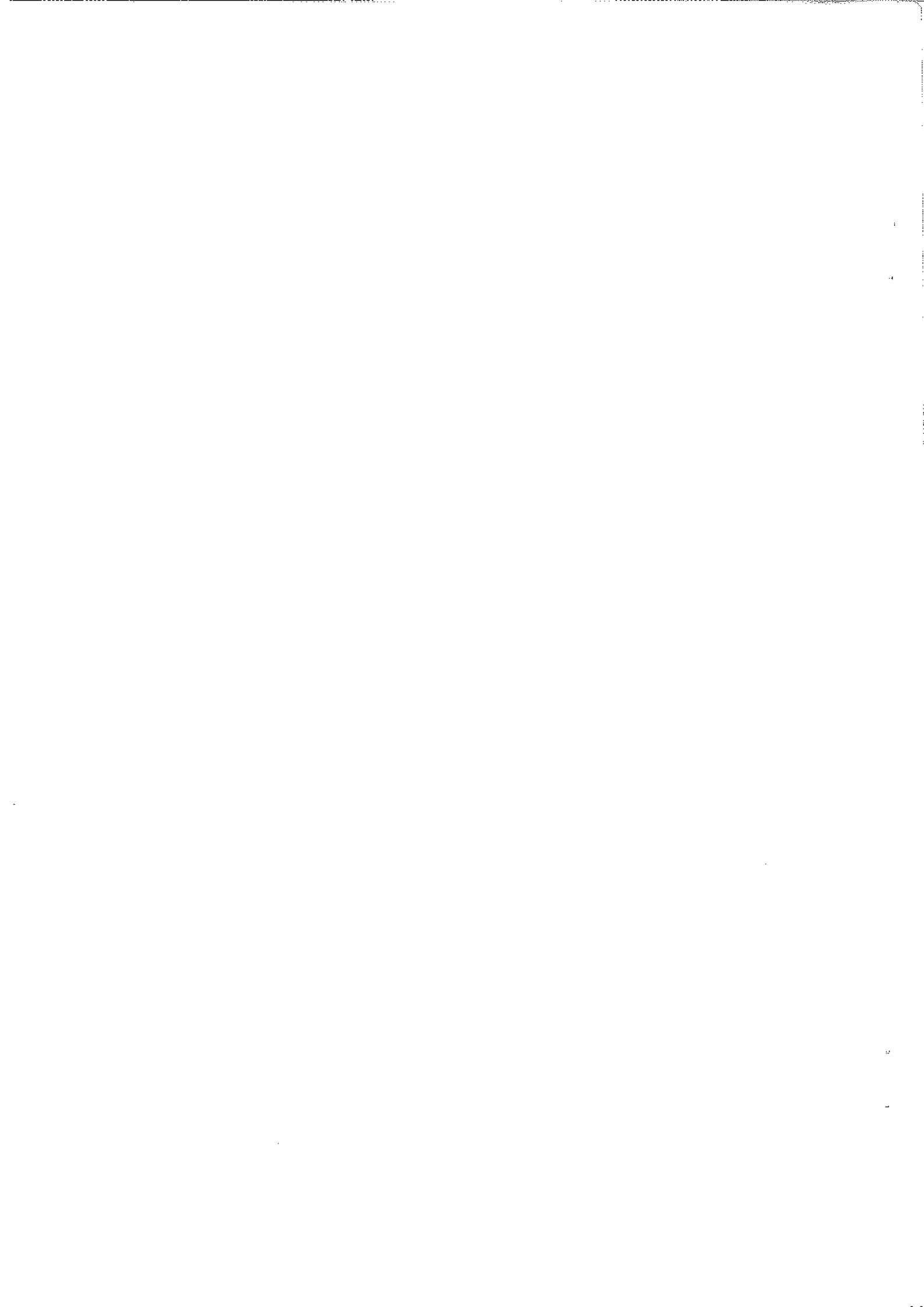

NESTKASTVERSLAG 1999

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

GOOISE NESTKASTBEWONERS IN 1999

SUBGROEP NESTKASTEN

A.C. Driessen

Vogelwerkgroep het Gooi en omstreken

Hilversum, 2000 Uitgave 120

© Copyright 2000- Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Inhoudsopgave

Onderwerp	blz.
Samenvatting	1
Inleiding	2
Weersomstandigheden	2
Gecontroleerde terreinen	3
Overzicht nestkasttypen	4
Tabellen broedgegevens per soort	5
	6
	7
	8
Uitgevlogen jongen eerste broedsel	9
Broedgegevens per soort	10
Bijzonderheden	11
	12
Mislukte broedsels en mogelijke oorzaken	13
Aangetroffen zoogdieren	14
Aangetroffen insecten	14
Vernielingen aan kasten	15
Dankwoord	16

SAMENVATTING.

Tijdens dit controlejaar werden er in totaal 539 nestkasten onderzocht in 17 verschillende terreinen binnen het gebied van onze vogelwerkgroep.

Jammer genoeg werd er van 11 terreinen geen informatie ontvangen. Mogelijk zijn deze gebieden niet gecontroleerd.

De onderzochte nestkasten werden evenals voorgaande jaren voor het grootste gedeelte bezet door kool- en pimpelmezen. Dit wordt mede veroorzaakt door het geringe aantal selectieve nestkasten dat is opgehangen in de terreinen.

Eén kast werd gebruikt door een grote bonte specht. Vijf jongen vlogen uit.

Het gemiddelde aantal grootgebrachte jongen nam opzichte van vorig jaar bij de meeste soorten iets af.

Er werden maar een paar tweede broedsels vastgesteld.

INLEIDING

Een groot aantal leden van de vogelwerkgroep heeft zich ook dit jaar weer ingezet voor het nestkastonderzoek. De meesten doen dit al vele jaren.

Door verschillende oorzaken werden er minder kasten gecontroleerd dan vorig jaar.

Enkele gebieden zijn vacant. Ondanks aanmeldingen voor deelname aan het onderzoek tijdens een informatieavond van onze vogelwerkgroep, kon niet voor elk vacante gebied een controleur gevonden worden.

DE WEERSOMSTANDIGHEDEN in het eerste halfjaar van 1999.

Maart.

Maart begon zeer regenachtig, zij het dat de weersomstandigheden iets beter waren dan het jaar daarvoor. Verder in de maand begon het weer zich te herstellen. De laatste dagen waren uitgesproken goed. Ondanks de regen was de gemiddelde temperatuur 7.3 graden. Het gemiddelde in deze eeuw was 5.0 graden.

April.

Het begin van de maand april was zeer zacht. (gemiddelde temperatuur 9.8 graden !) Dit werd vooral veroorzaakt door de hoge nachttemperaturen. Later in de maand werd het wisselvallig en koud. In de tweede helft van april vielen er zelfs veelvuldig sneeuwbuien. De laatste dagen van de maand waren vrijwel overal droog. Ondanks het wisselvallige weer was april op één na de warmste aprilmaand van deze eeuw.

Mei.

De maand mei 1999 behoorde met een gemiddelde temperatuur van 14.2 graden tot de acht warmste van de eeuw. De hoeveelheid neerslag was minder dan normaal. Toch zorgden wolkbreuken in het zuiden en oosten van ons land voor de nodige wateroverlast.

Juni.

Het was deze maand zonniger dan de voorgaande jaren (229 uur zon tegen 196 uur normaal) De maand begon echter met veel regen- en onweersbuien hier en daar gepaard gaande met hagel en zware windstoten. De gemiddelde temperatuur was met 15.0 graden normaal.

Wat opviel is het geringe aantal tweede broedsels dit seizoen. Slechts in enkele gevallen kwamen de koolmezen toe aan een vervollegsels. Mogelijk is de weersomslag in de tweede helft van april van invloed geweest op het voedselaanbod.

Tabel 1. Gecontroleerde terreinen, aantal gecontroleerde kasten en controleurs

Naam gebied	Aantal kasten	controleur
Aardjesberg/Westerheide	15	A. Vermeule
Beek de	33	E. Schüssler
Bikbergen I	35	M. Doornveld
Bikbergen II		Geen gegevens
Boekesteijn	58	L. & J. Hartog
Crailo		Geen gegevens
Conferentieoord Hoorneboeg		Geen gegevens
Cruisbergen de	16	S. Ketelaar
Dassenbos		Geen gegevens
Dassenbos A27	36	J. Terlouw
Eikenrode		Geen gegevens
Fransche Kamp de	43	F. Beffers
Heidebloem	29	A.C. Driessen
Hilversums Wasmeer (binnen raster)	19	J. Terlouw
Hilversums Wasmeer complex		Geen gegevens
Julianaord	22	E. Slabbekoorn
Korp. Van Oudheusdenkazerne		Geen gegevens
Laarder Wasmeer	47	J.W. Le Clercq
Lieberg de		Geen gegevens
P.W.N. Bussum	30	V. Boontje-v.d. Brink
P.W.N. Laren	50	D.A. Jonkers
Schaep en Burgh	25	C. Schouten
Smithuijserbos noord	31	J. Terlouw
Snip de	28	A.E. Hendriks
Spanderswoud	22	A. v. Uchelen/H. Sterk
Sypesteyn		Geen gegevens
Theosofisch centrum		Geen gegevens
Zwarte Berg		Geen gegevens
Totaal aantal kasten	539	

Gebied	mezenkast	selectieve	super select.	roodstaart	Vliegen- vanger	boomkruiper	bosuil	torenvalk	holenduif	Specht /spreeuw	driehoek	vleermuis	mini	Niet Gespecifi- ceerd	totaal
Aardjesberg	15														15
Beek de	28			2	1	2									33
Bikbergen I	33	2													35
Boekesteijn	25	13		5	1	2			3	3	6				58
Cruisbergen de	15				1										16
Dassenbos A27	36														36
Fransche Kamp de	43														43
Heidebloem	28	1													29
Hilv. Wasmeer (r)	15			2		2									19
Julianaoord	15	4			1	1	1								22
Laarder Wasmeer	31	7		2		1	2			3		1			47
PWN Bussum	27					1	1	1							30
PWN Laren	46				1	1	2								50
Schaep en Burgh	16	2	1	3	1	2									25
Smithuisebos N	22			2		2	1		1	2		1			31
Snip de	28														28
Spanderswoud	13			6	1				2						22
	436	29	1	20	8	13	9	1	6	8	6	2			539

Tabel 3. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	uit	
Koolmees										
Aardjesberg	5		5	52	48	48				05/04
Beek de	12		12	70	54	54				
Bikbergen I	20	3	23	132	111	107	7	5	5	08/04
Boekesteijn	21		21	155	144	121				13/04
Cruisbergen	4		4	22	22	22				12/04
Dassenbos A27	14		14	92	69	53				12/04
Fransche Kamp	26		26	213	173	161				10/04
Heidebloem	12		12	68						06/04
Hilv.Wasmeer (r)	13		13	116	109	101				09/04
Julianaoord	5		5	41	32	32				≥06/04
Laarder Wasmeer	23	1	24	197	155	149	4	4	4	07/04
PWN Bussum	11		11	98	69	54				05/04
PWN Laren	19		19	141	131	131				06/04
Schaep en Burgh	12		12	111	87	87				09/04
Smithuyserbos	14		14	100	80	63				07/04
Snip de	14		14	≥85	≥85	85				
Spanderswoud	6	1	7	42	24	20				08/04
Totaal	231	5	236	1735	1393	1288	11	9	9	05/04

Tabel 4. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Pimpelmees										
Aardjesberg	6		6	46	42	42				04/04
Beek de	12		12	80	78	78				
Bikbergen I	5		5	37	32	32				17/04
Boekesteijn	11		11	101	80	69				12/04
Cruisbergen	2		2	19	19	10				09/04
Dassenbos A27	5		5	52	48	41				09/04
Fransche Kamp	8		8	84	58	58				17/04
Heidebloem	10		10	62						07/04
Hilv. Wasmeer (r)	1		1	8	8	2				26/04
Julianaoord	7		7	63	54	50				16/04
Laarder Wasmeer	6		6	52	45	45				07/04
PWN Bussum	4		4	38	23	23				05/04
PWN Laren	10		10	106	100	98				08/04
Schaep en Burgh	4		4	51	41	41				04/04
Smithuijsbos	5		5	48	40	31				13/04
Snip de	7		7	≥60	≥60	60				
Spanderswoud	10		10	101	89	87				10/04
Totaal	113		113	1008	817	767				04/04

Tabel 5 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Glanskop										
Boekesteijn	2		2	18	15	15				10/04

Tabel 6 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Matkop										
Cruisbergen	1		1	4	4	4				

Tabel 7 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Zwarte mees										
Bikbergen I	1		1	3						07/04
Dassenbos A27	1		1	7	7	3				02/05
Heidebloem	1		1	7						23/04
PWN Laren	1		1	9	9	9				08/04
Smithuyserbos	2		2	15	14	14				04/04
Totaal	6		6	41	≥30	≥26				04/04

Tabel 8 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Gekraagde roodstaart										
Aardjesberg	2	1	3	17	17	17	5	5	5	12/05
Laarder Wasmeer	2		2	13	13	13				10/05
Totaal	4	1	5	30	30	30	5	5	5	10/05

Tabel 9 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Boomklever										
Beek de	1		1	5	5	5				
Bikbergen 1	2		2	15	7	7				05/04
Cruisbergen de	1		1	8	8	8				
Heidebloem	1		1	7						04/04
PWN Bussum	3		3	14	7	7				10/04
Totaal	8		8	49	≥27	≥27				04/04

Tabel 10 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Bonte vliegenvanger										
Boekesteijn	1		1	6	6	6				14/05
Dassenbos A27	12		12	79	62	61				27/04
Fransche Kamp	6		6	33	31	31				07/05
Hilv.wasmeer (r)	1		1	7	7	7				09/05
Totaal	20		20	125	106	105				27/04

Tabel 11 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Holenduif										
Boekesteijn	1	1	2	3	2	2	1			20/04
Julianaoord	1		1							
PWN Laren	1		1							
Spanderswoud	1	1	2	2	2	2	2	2	2	30/03
Totaal	4	2	6	≥5	≥4	≥4	3	≥2	≥2	30/03

Tabel 12 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

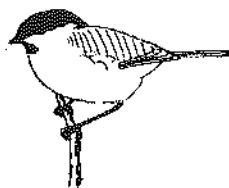
	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Grote bonte specht										
Aardjesberg	1		1	5	5	5				28/04

Tabel 13 **Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per soort van het eerste broedsel**

soort	aantal 1e broedsel	gemiddeld aantal uitgevlogen jongen
koolmees	231	5.58
pimpelmees	113	6.79
boomklever	8	≥3.38
zwarte mees	6	≥4.33
bonte vliegenvanger	20	5.25
glanskop	2	7.50
matkop	1	4.00
holenduif	4	≥1.00
gekraagde roodstaart	4	7.50
grote bonte specht	1	5.00

Tabel 14. Totaal van de broedgegevens per soort in het gehele onderzoeksgebied

vogelsoort	aantal broedsels			1e ei	totaal 1e broedsel			totaal 2e broedsel		
	1e	2e	tot		ei	juv.	uit	ei	juv.	uit
koolmees	231	4	235	05/04	1735	1393	1288	7	5	5
pimpelmees	113		113	04/04	1008	817	767			
zwarte mees	6		6	04/04	41	≥30	≥30			
holenduif	4	2	6	30/03	≥5	≥4	≥4	3	≥2	≥2
gekraagde roodstaart	4	1	5	10/05	30	30	30	5	5	5
bonte vliegenvanger	20		20	27/04	125	106	106			
boomklever	8		8	04/04	49	≥27	≥27			
glanskop	2		2	10/04	18	15	15			
matkop	1		1		4	4	4			
grote bonte specht	1		1	28/04	5	5	5			

Op het nestkastformulier is ruimte beschikbaar voor het vermelden van bijzondere of leuke waarnemingen tijdens de bezoeken aan het terrein. Elk jaar maakt een aantal controleurs van deze ruimte gebruik.

Bijzonderheden

Julianaoord:

Werd er in 1998 nog 2 paar boomklevers in een nestkast in het gebied aangetroffen, dit jaar was dat geen enkel paar. Wel werd een nestkast bezet bij de burens. De voorkeur ging dit jaar uit naar een natuurlijke holte in een boom van een aangrenzend perceel en naar achtereenvolgens een door een specht gehakt gat en een ventilatiesleuf in een van de gebouwen.

Boekesteijn:

Op de rand van een valkenkast aan de achterzijde van het landgoed werden op 21 juni 1999 twee jonge bosuultjes gezien. Op de grond onder de kast werd een derde exemplaar aangetroffen

Op 31 mei 1999 trof de controleur langs een pad een nestje (open en bloot) aan van een roekeloze roodborst. In het nest zaten 5 eitjes in. Enkele weken later bleek het nest te zijn verstoord.

Tijdens een controle van een holenduif-kast op 23 april 1999 vloog een bosuil uit de, overigens lege, kast. De periode er na werd de uil niet meer gezien.

Cruisbergen:

Een door een pimpelmees bezette kast werd korte tijd later gekraakt door een koolmees. De koolmees broedde naast zijn beide eigen eieren ook de eieren van de pimpelmees uit. (aantal onbekend)

Dassenbos A27:

Op 7 april 1999 werd in een kast een dode en verteerde koolmees gevonden. Dat het op tijd beginnen met de leg niet altijd voordelig is ondervonden drie koolmeespaartjes. Hun ijverig gebouwde nesten werden respectievelijk op 30 april 1999 en 08 mei 1999 "overbouwd" door een bonte vliegenvanger. Een van de nesten werd later weer terug veroverd. Deze inspanning heeft echter niet (meer) geleid tot het voortbrengen van nakomelingen.

Op 14 mei werd een door een koolmees bewoonde kast van de boom geslagen. Het legsel ging verloren. Op 4 juni 1999 viel tijdens een controle de nestkast van een bonte vliegenvanger op de grond. Hoewel het geheel werd teruggezet, mislukte het broedsel.

Heidebloem:

Ook dit jaar werd tussen een koolmeeslegsel een eitje met een zeer klein formaat aangetroffen. Een kast met een pimpelmeesnest bleek tijdens een controle tevens te worden gebruikt door pissebedden en oorwormen.

Er werden diverse legfels gevonden met nagenoeg pigmentloze eitjes.

Hilversums Wasmeer:

Een ♂ bonte vliegenvanger moest de strijd om een kast met de dood bekopen. Zijn rivaal, een koolmees, bleek een gat in zijn kop te hebben gepikt. Twee bonte vliegenvangernesten bleven zonder eieren.

PWN Bussum:

Een nestkast met negen koolmeeseieren werd geplunderd. Een bonte vliegenvanger werd beroofd van een ei. Het tweede ei sneuvelde daarbij. Welk dier verantwoordelijk is geweest voor de beide plunderingen is niet bekend.

PWN Laren:

Een broedende koolmees bleek weinig last te hebben van in de kast verblijvende rode bosmieren. Ook in dit gebied werden twee nesten gebouwd door bonte vliegenvangers, maar tot broeden kwam het niet.

De legsels bleken dit jaar klein te zijn.

Een holenduifkast werd door een koolmees gebruikt. De kast werd helemaal gevuld met nestmateriaal.

Schaep en Burgh:

Dat niet overal kleine legsels geproduceerd werden blijkt uit het feit dat een pimpelmees een legsel had geproduceerd met 15 eitjes. Alle eieren kwamen uit en alle jongen vlogen uit.

Een pimpelmees-ouder werd dood op het nest aangetroffen. Een van zijn pootjes bleek volledig verstrengeld te zijn in het nestmateriaal.

Smithuuiserbos N:

Op 7 april 1999 vond de controleur een dode zwarte mees in een kast. Het diertje had een verse wond op de rug (\varnothing 1cm), waar de ingewanden uit kwamen.

Ook die dag bleek een koolmees een eitje te hebben gelegd in een kast zonder enig nestmateriaal. Tien dagen later was er toch een nest gemaakt. Leg activiteiten bleven echter uit.

Spanderswoud:

Bij een controle bleken in twee kasten in totaal vijftien dode juveniele, vrijwel op het punt van uitvliegen staande, koolmeesjes te liggen.

Tabel 15. **Mislukte broedsels en vastgestelde, of vermoedelijke oorzaken**

* K=koolmees, P=pimpelmees, Bkl=boomklever, Bvl=bonte vliegenvanger, Grs=gekraagde roodstaart, Gko=glanskop, Hol=holenduif, Zm=zwarte mees.

Gebied	vogelsoort*	aantal	oorzaak
Aardjesberg	K en P	1	
Bikbergen 1	K	3	spechten
	Bkl en Zm	1	
Boekesteijn	K	1	
	P	2	
Dassenbos A27	K	5	
	P	1	
	Bvl	1	kast van boom geslagen
Fransche Kamp	K	3	door grote bonte specht
	P	1	
Hilv. Wasmeer (r)	K	1	
Julianaoord	P	1	
Laarder Wasmeer	Grs ♀	1	dood op nest
P.W.N. Bussum	K	4	predatie
	P	2	
	Bkl	1	predatie en kapot ei
Schaep en Burgh	K	2	door mensen kast leeggehaald
	P	1	dood op nest, poot verstrengeld in nestmateriaal
Smithuijserbos	K	3	kast open, eieren weg
	P	1	
Snip de	K	1	
Spanderswoud	K	1	

Aangetroffen zoogdieren in nestkasten

Bikbergen 1	05.04.99	2 rosse vleermuizen
De Franse Kamp	10.04.99	1 vleermuis
Smithuijserbos	11.06.99	1 vleermuis in nestkast op 2.90m hoogte

In nestkasten aangetroffen insecten.

De kasten waren naast de reeds vermelde zoogdieren, ook in trek bij insecten. Deze kleine diertjes worden kennelijk door de meeste controleurs over het hoofd gezien, getuige het geringe aantal vermeldingen op de ingezonden controleformulieren.

Op Boekesteijn werd op 29 maart 1999 een, zoals de controleur omschreef, "fraai groot wespennest" aangetroffen aan de onderzijde van het dakje van de nestkast. Bij de kastcontrole op 12 mei 1999 bleek een koolmees op een losgeraakte raat een nest te hebben gemaakt dat was voorzien van vijf nog naakte jongen en één ei.

In een kast in het Dassenbos werd op 18 juni 1999 een hommelmuis aangetroffen.

Pissebedden en oorwormen huisden in een kast op het terrein Heidebloem.

De dode jongen van een pimpelmees op Julianaoord trokken op 30 mei 1999 enkele tientallen mieren aan. Op 25 april zaten in een kast pissebedden.

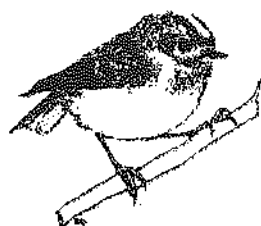
Op het terrein van het P.W.N. te Laren zorgden wespen (18 mei 1999), rode bosmieren, een spin, vogelvlooiën en torretjes in ervoor dat de nestkasten waarin zij huisden leeg bleven.

Twaalf doodgravers brachten op 28 mei 1999 een bezoek aan een kast waarin acht dode juveniele koolmeesjes lagen. Dergelijke insecten worden kennelijk aangetrokken door de geur van dode dieren. Een groot aantal zwarte torren werd op 4 juni 1999 aangetroffen in een nestkast.

Tot slot meldde de controleur van de Snip een wespennest in een van de kasten (23 mei 1999)

Tabel 16 Vernielingen aan en diefstallen van kasten.

Gebied	oorzaak mensen	spechten	anders
Aardjesberg		1	
Beek de	3	1	
Bikbergen 1		3	
Dassenbos A27	1		
Fransche Kamp de		1	
Julianaoord	1		
PWN Bussum		1 (met ei of juvenielen)	
Schaep en Burgh	1		
Smithujserbos			1 kast open, eieren weg

Dankwoord

In willekeurige volgorde wordt een ieder, die op een of andere wijze een bijdrage heeft geleverd aan het nestkastonderzoek van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken, daarvoor hartelijk bedankt.

Dit geldt in de eerste plaats de controleurs, die in de controles weer de nodige uurtjes hebben moeten stoppen. Zij staan vermeld in tabel 1.

Verder gaat dank uit naar Jan Terlouw voor het uitwerken van de gegevens en naar Roel Huizenga en Ab Grobbe voor het voorbereidende werk dat zij hebben gedaan in verband met het vervaardigen van nieuwe nestkasten.

De terreinbeheerders en -eigenaren voor het verlenen van hun toestemming.

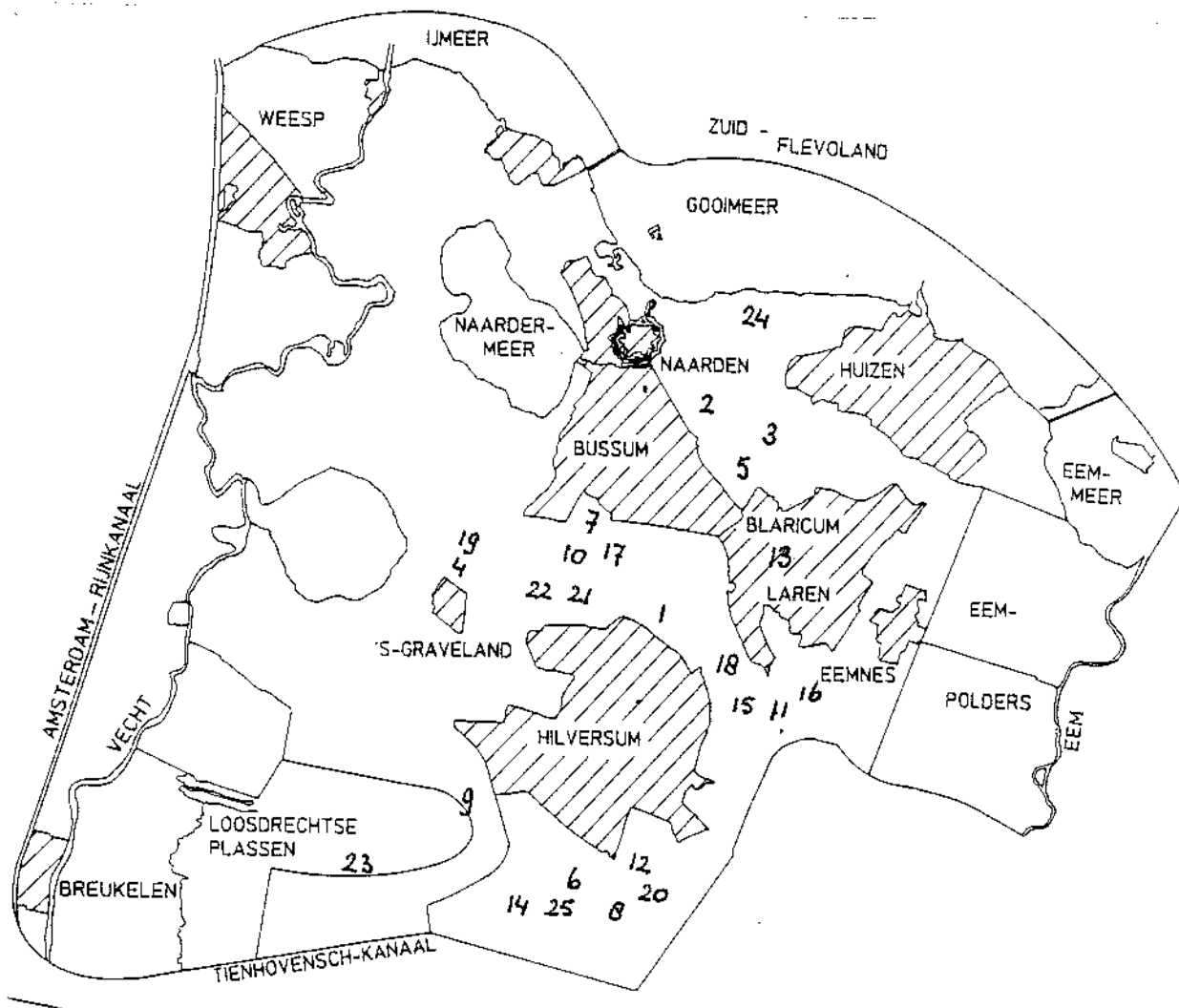
Huizen, juni 2000

A.C. Driessen
Slangekruid 4
1273 VM Huizen.

Ligging nestkastgebieden

1	Aardjesberg	14	Korporaal van Oudheusdenkazerne
2	Beek de	15	Laarder wasmeer
3	Bikbergen 1 en 2	16	Lieberg de
4	Boekesteijn	17	P.W.N. Bussum
5	Crailo	18	P.W.N. Laren
6	Conferentieoord Hoorneboeg	19	Schaep en Burgh
7	Cruisbergen	20	Smithuijserbos
8	Dassenbos	21	Snip de
9	Eikenrode	22	Spanderswoud
10	Fransche kamp de	23	Sypesteyn
11	Heidebloem	24	Theosofisch centrum
12	Hilversums wasmeer	25	Zwarte Berg
13	Julianaord		

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

D. Jowkes